

KERAMIKŲ RENGIMAS VDI KAUNO VAKARINIAME SKYRIUJE: KOVA UŽ IŠLIKIMĄ IR PRIPAŽINIMĄ

Rūta Marija Purvinaitė

LIETUVOS SVEIKATOS MOKSLŲ UNIVERSITETAS

Kęstučio 27 a-7, LT-44312 Kaunas

rutamarija.purvinaite@gmail.com

Straipsnyje apžvelgiama lietuvių profesionaliosios keramikos studijų padėtis Kaune, ilgalaikė suinteresuotų asmenų kova dėl jo atkūrimo, 1951 m. uždarius Kauno valstybinį taikomosios ir dekoratyvinės dailės institutą. Po aštuonerių metų pertraukos šis siekis iš dalies buvo įgyvendintas, mieste įkurtas Lietuvos valstybinio dailės instituto (dab. Vilniaus dailės akademijos) Vakarinis skyrius.

Studijos vakariniame skyriuje, remiantis vadovybės nutarimu, buvo susietos su dailiosios keramikos gamyklų tikslais ir poreikiais, buvo dedama daug pastangų, kad Keramikos skyriaus studentai ugdytų kūrybiškumą, orientuotąsi dinamiškoje modernėjančio pasaulio taikomosios ir dekoratyvinės dailės raidoje, gebėtų naudotis plačiomis keramikos meno galimybėmis. Vakarinio skyriaus keramikos studijų programos, parengtos profesionaliai ir įžvalgiai, nepaisant akivaizdaus dėstytojų indėlio, atspindėjo gamybos įmonių suformuluotus reikalavimus, kuriuose menkai atsispindėjo modernios meno raidos procesai.

1991 m. Kauno vakariniam skyriui suteikus savarankiškumą ir reorganizavus fakultetą, atsirado galimybė studijuoti keramiką kaip meną, kuriame nyksta ribos tarp taikomojo ir vaizduojamojo meno.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: Lietuvos valstybinio dailės instituto Kauno vakarinis skyrius, Taikomosios dailės katedra, keramika, techninė bazė, studijų programos.

Akademinių studijų procesus Lietuvoje ne kartą lėmė istorinės peripetijos, įtakodamos ar netgi keisdamos mokymo įstaigų ir daugybės žmonių likimus. Radikalūs pokyčiai švietime po Antrojo pasaulinio karo ypač skaudžiai palietė Kauną. 1951 m. uždarius Kauno valstybinį taikomosios ir dekoratyvinės dailės institutą, jį prijungiant prie Vilniaus dailės instituto, miestas neteko aukštosios meno mokyklos – atraminio kultūros

objekto. Sėkmingai gyvavusio instituto panaikinimas sukėlė mieste moralinę ir intelektualinę įtampą.

Šio straipsnio tikslas – apžvelgti Kauno valstybinio taikomosios ir dekoratyvinės dailės instituto keramikos studijos uždarymo ir vėlesnio jos atkūrimo eigą, tuo laikotarpiu dirbusių dėstytojų indėlį formuojant mokymo procesą, vykdytų reformų pasekmes lietuvių profesionaliosios keramikos raidai.



1. Gintautas Slavinskas, Servizas kava, 1971,
Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus
IV kursas, vadovė Milita Kumpytė
Gintautas Slavinskas, Coffee service, 1971

XX a. vidurio politinių virsmų fone sunaikinus Kaune sėkmingai plėtotas nacionalinės keramikos mokyklos tradicijas, suformuotas dar Kauno meno mokykloje, vėliau Taikomosios dailės institute (nuo 1945 m. Kauno valstybinis taikomosios ir dekoratyvinės dailės institutas), buvo sustabdytas mokymo procesas, sutraukti dėstytojų ir studentų ryšiai. Ne vienerius metus keramikos meną puoselėję dėstytojai negalėjo susitaikyti su keramikų ruošimo bazės sunaikinimu, pasiektų mokymo rezultatų sužlugdymu. Tačiau pedagogų priešinimasis įvykdytai reformai, iš esmės paneigusiai modernaus meno studijų sampratą, ilgus metus buvo bevaisis.

1951 m. įvykęs Kauno taikomosios ir dekoratyvinės dailės bei Vilniaus dailės institutų sujungimas, reorganizuojant į vieną Valstybinį dailės institutą Vilniuje, netruko išryškinti neapgalvoto sprendimo pase-

kmes. Susidariusią situaciją pirmiausia pajuto mieste veikusios dailiosios keramikos gamyklos. Keramikos dirbinių gamyba Kaune buvo organizuota valstybiniais mastais¹. Nuo 1940 m. čia veikė „Dailės“ kooperatyvo dailiosios keramikos dirbtuvės, 1945 m. „Dailės“ kombinate įkurtas keramikos cechasis. Be to, tarpukaryje Kaune veikė įmonė „Pilna prekybos bendrovė. Š. Zalberis, koklių ir keramikos fabrikas“, kuri 1961 m. buvo pertvarkyta į statybinių medžiagų fabriką „Jiesia“, 1964 m. reorganizuotą į daugiaplanes projektines užduotis išsikėlusią dailiosios keramikos gamyklą.

Didėjant meno kūrinių paklausai, pastebimai augo taikomosios ir dekoratyvinės dailės darbų poreikis. Kūrybiniai darbai parodoms, užsakovams, buitinei keramikai, etalonai masinei gamybai, architektūrinė

¹ Jonas Bubnys, Vincas Jasiukevičius, *Dailioji keramika Lietuvoje*, Vilnius: Mokslas, 1992, p. 82.



2. Elžbieta Lengvinaitė, Servizas, 1976, Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus kursinis darbas, vadovas prof. Jonas Mikėnas

Elžbieta Lengvinaitė, Service, 1976

keramika buvo skirta tiek respublikos, tiek sąjunginių institucijų reikmėms. Šioje situacijoje, įgyvendinant visuomeninius užsakymus, susidarė keramikos specialistų, įgijusių meninį išsilavinimą, stygius.

Minėtu laikotarpiu miesto šviesuomenė bei dar Taikomosios dailės institute dirbę pedagogai įvairiomis progomis vis sugrįždavo prie idėjos atkurti mieste aukštąją meno mokyklą. Dėl šios priežasties nuolat buvo kreipiamasi į miesto, respublikos institucijas, tačiau valdžios pareigūnai ignoravo šiuos prašymus. Šį nenorą iš dalies lėmė tebevyraujanti nuomonė, kad dailininkai tęs Kauno meno mokyklos, prieškarįje spinduliavusios modernias Vakarų pasaulio menines idėjas, tradicijas. Pokario metais oficialiojoje dailės ir aukštojo mokslo politikoje jos buvo nepriimtinos ir nesektinos. Tam priešinosi ir Valstybinio dailės instituto Vilniuje vadovybė.

Padėtis kardinaliai pasikeitė nutarus Kaune steigti vakarinę studijų centrą, skirtą tobulintis dirbusiems gamybinėse įmonėse taikomosios dailės specialistams. Šios idėjos virtimo realybe paskata tapo 1959 m. Maskvoje vykusioji konferencija. Joje aptarta pramonėje dirbančių dailininkų kvalifikacijos kėlimo svarba, siekiant aukštesnės dirbinių meninės kokybės, ir baigiamojoje rezoliucijoje nurodyta steigti mokymo centrus taikomosios dailės specialybių dailininkams.

Operatyviai pasinaudojus sąjunginėmis direktyvomis, 1959 m. Kaune buvo oficialiai atidarytas Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinis skyrius. Taip buvo įgyvendintas pirmasis siekiamybės dėl savarankiškos aukštosios dailės mokyklos Kaune etapas.

Iš pradžių Kauno vakariniame skyriuje keramikos specializacijai nebuvo pasiruošta. Brandus keramikos dėstytojų kolektyvas, suformuotas Kauno taikomosios



3. Gražina Sakalauskaitė, Servizas, 1978, Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus IV kursas, vadovė Milita Kumpytė

Gražina Sakalauskaitė, Service, 1978

dailės institute, kur dėstė Jonas Mikėnas, Liudvikas Strolis, Povilas Krivaitis, Teodora Miknevičienė, Pranas Steponavičius, buvo išsibarstęs, o studijoms reikalinga materialinė bazė sunaikinta.

Pirmieji studentai, „Dailės“ kombinato darbuotojai, į Vakarinio skyriaus keramikos specialybę buvo priimti 1960 metais. Pradėjęs funkcionuoti Vakarinis skyrius neturėjo savų patalpų, keramikos studijoms reikalingos materialinės ir techninės bazės, inventoriaus, laboratorijos. Dalį studijų programinių dalykų studentai atlikdavo Stepo Žuko taikomosios dailės technikumio patalpose, praktines užduotis vykdavo „Dailės“ kombinate. Keramiką studijavę studentai buvo entuziastingai nusiteikę, palankiai vertino stu-

dijų kokybę, dėstytojų Rimto Kalpoko, Jadvygos Mozūraitės-Klemkienės, Viktoro Palio, Liongino Šepečio profesionalumą, palankiai vertinamą situaciją naujoje mokslo citadelėje².

Keramikos specializacijos studentams profesines disciplinas vėl sugrįžo dėstyti L. Strolis ir J. Mikėnas. Tai buvo patyrę pedagogai, užsibrėžę tikslą – ugdyti studentų kūrybinį ir technologinį savarankiškumą. Nors kiekvienas dėstytojas turėjo galimybę laisvai pasirinkti dėstyimo metodus, specialybių disciplinose buvo remiamasi patobulinta, dar Kauno taikomosios

2 Iš autorės pokalbio su Birute Purliene, 2012 10 30, in: Autorės archyvas.



4. Loreta Šulgaitė, Servizas, 1981, Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus II kursas, vadovė Gražina Stungurienė

Loreta Šulgaitė, Service, 1981

dailės institute keramikos studijai L. Strolio sudaryta mokymo programa. Nepaisydami orientavimo į gamybinį profilį, tiek L. Strolis, tiek kiti dėstytojai prieštaravo nuorodoms apsiriboti amato studijomis. Todėl studentai sąlyginai išvengė jiems taikomo „gamybininko statuso“, nes profesionaliai sudaryta mokymo programa apėmė tiek technologinius, tiek meninius aspektus, pabrėžiant ryšį tarp kūrinio paskirties, technologijos ir meninio sprendimo.

Keramikos studijų metu studentai buvo supažindinami su technikomis, dekoravimu, komponavimu, formų ruošimu, glazūravimu bei įvairių masių įvaldymu, dekoratyvinės bei monumentaliosios keramikos darbų projektavimu bei jų atlikimu architektūrinėje

erdvėje, neapsiribojant gamybinių poreikių diktuojamais standartais, priešingai, ugdant studentų kūrybinį ir technologinį savarankiškumą. Daugelis šio skyriaus studentų jau turėjo darbo su moliu įgūdžių, dalis jų buvo baigę Kauno, Telšių dailės technikumus ir gebėjo įvykdyti sudėtingus projektus, dėstytojų parengtas piešimo, keramikos darbų užduotis atlikdavo techniškai kokybiškai ir kūrybingai.

1962 m. Valstybinio dailės instituto mokslinės tarybos posėdyje Vilniuje, palankiai įvertinus Vakarinio skyriaus studentų atliktus programinius darbus, buvo pripažintas keramikos studijų progresyvumas, studentų darbų techninė ir technologinė kokybė. Tačiau Vakarinio skyriaus sąsajos su gamybinėmis įmonėmis, kurios kėlė sau parankius reikalavimus, ribojo mokymo programų lankstumą, atsiliepė studentų kūrybiniam savarankiškumui. Miesto meno dirbinių įmonių gamybinėse bazėse atliekami praktiniai darbai dažniausiai buvo skirti naujų modelių, etalonų gamybai, kursiniai, diplominiai darbai – servizai, dekoratyvinės vazos, lėkštės – tiražuojami. Dėl gamybinės bazės ribotumo studentai neturėjo galimybės susipažinti su įvairesnėmis technologijomis, išbandyti aukštos temperatūros degimus, plačiau susipažinti su kitų šalių profesionaliosios keramikos tendencijomis. Tai ypač buvo akivaizdu respublikinėse taikomosios dailės parodose, kur Kauno keramikų ekspozicijos stokojo originalių meninių sprendimų³, keramikos galimybių aktualizavimo.

Tačiau negalima nuneigti Keramikos skyriaus dėstytojų indėlio formuojant studentų meninį skonį, supažindinant juos su keramikos meno progresu. Modeliuose etalonuose, kūrybiniuose darbuose pamažu keitėsi formų estetika, įvairėjo meninės raiškos priemonės⁴, buvo sukurta nemažai naujų receptūrų, dekoravimo technikų. Šiuos ieškojimus skatino dėstytojai, patys aktyviai dalyvaudami kūrybiniuose procesuose, plėtodami meninio pažinimo erdves.

3 Stasys Pinkus, „Tarp 300 eksponatų“, in: *Kultūros barai*, 1979, Nr. 4, p. 39.

4 Rūta Purvinaitė, *Vaclovas Miknevičius*, Vilnius: Vaga, 1986, p. 24.



5. Gediminas Šibonis, *Servizas*, 1983,
Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus
IV kursas, vadovė Gražina Stungurienė
Gediminas Šibonis, *Service*, 1983

J. Mikėnas dėstė keramikos kompoziciją ir technologijas, vadovavo praktikos darbams iš įvairių medžiagų. Gerai pažindamas taikomosios keramikos problemas, mokymo procese jis akcentavo technologijos ir technikos žinių įsisavinimą, diegė funkcionalumo, formos ir paskirties sampratą, supažindino su glazūrų galimybėmis esant skirtingoms degimo sąlygoms, redukcine technika. Studentams skiepijo meninės formos išraiškos siekiamybę, dekoru ir funkcijos harmoningą suvienijimą, pelnydamas jų palankumą. „Jis buvo ne tik dėstytojas, bet ir globėjas, geros nuotaikos skleidėjas. Tas jo įprastas žodis „tvarkoj“ buvo visada reikalingas ir suteikdavo pasitikėjimo.“⁵

Studentų praktikos darbams vadovavo P. Krivaitis, dirbęs „Dailės“ kombinate keramikos cecho meistru

bei technologu, vėliau vyriausiuoju technologu. Dailininkas pasižymėjo puikiu techniku ir technologijų įvaldymu, jo kūriniai atlikti kruopščiai ir preciziškai. Iš studentų taip pat reikalavo atsakingo požiūrio į privalomas ir laisvas užduotis, profesionalaus amato įvaldymo, gamybos procesų išmanymo.

Ryškiausią pėdsaką Kauno vakariniame skyriuje, kaip ir tarpukaryje funkcionavusioje meno mokykloje, paliko L. Strolis. Pedagoginiu talentu, studentų savarankiškumo ir kūrybiškumo skatinimu, keramikos išmanymu, kryptingu ir nuosekliu keramikos meno propagavimu pelnęs profesionaliosios lietuvių keramikos pradininko vardą, jis daug nuveikė formuodamas kryptingą studijų raidą, įvairiomis progomis mėgindamas keisti požiūrį į keramikos raišką⁶.

5 Akvilė Mikėnaitė, *Keletas minčių Jono Mikėno atminimui: prisiminimai apie dailininką, pedagogą, lakūną*, in: *Metraštis*, Lietuvos dailės muziejus, 2001, t. 4, p. 257.

6 Apolonija Valiuškevičiūtė, *Kauno dailės institutas 1940–2000*, Kaunas: J. Petronio leidykla, 2002, p. 128.



6. Gediminas Šibonis, Servizas, 1983, Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus diplominis darbas, vadovė Gražina Stungurienė
Gediminas Šibonis, Service, 1983

Vakariniame skyriuje 1976 m. buvo sudaryta nauja studijų (projektavimas ir darbai medžiagoje) uždavinių programa, atsižvelgiant į keramikos gamyklose kintančios produkcijos pobūdį. Esminius pokyčius nulėmė 1975 m. dailiosios keramikos gamykloje „Jiesia“ atidaryta porceliano laboratorija. Studijų programa buvo pakoreguota atsižvelgiant į pakitusius „Jiesios“ pajėgumus, porceliano dirbinių gamybą, išaugusią architektūrinės keramikos paklausą. Naujoji mokymo programa buvo pagrįsta liaudies meno tradicijų ir modernių keramikos tendencijų sąveika, taigi studentai buvo skatinami domėtis technologijomis, įsisavinti visų keramikos rūšių (fajanso, sukepusios masės, porceliano) patirtis, novatoriškai spręsti užduotis.

1975 m. kombinato „Dailė“ keramikos skyriuje dirbo 25 dailininkai keramikai, gamybai buvo patvirtinti

57 modeliai etalonai, dailiosios keramikos gamykloje „Jiesia“ tais metais buvo priimti 9 dailininkai keramikai, gamybai pasiūlyta 115 modelių etalonų. Dauguma keramikų buvo Vakarinio skyriaus auklėtiniai, modelius etalonus kūrė kaip mokymo užduotis. Efektyvų bendradarbiavimą su gamybinėmis bazėmis liudijo išaugusi keramikos dirbinių paklausa, sėkmingi produkcijos pristatymai parodose, mugėse. Už išraiškingomis skulptūrinėmis formomis, emociniu įtaigumu išsiskiriančius kūrinius gamybai 1976 m. gamykloje „Jiesia“ apdovanojimus pelnė Vakarinių skyrių baigę keramikai Juozas Vaičionis, Algimantas Mickevičius, Irena Lamauskaitė, Gražina Vanagienė⁸.

1979 m. Kauno vakariniam skyriui persikėlus į naujai pastatytą, studijų reikmėms pagal laikotarpio išgales suprojektuotą pastatą, Taikomosios dailės ka-

7 Protokolas, 1976 09 30, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

8 Protokolas, 1976 05 15, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.



7. Rita Ivoškienė, Servizas kavai, 1989, Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus baigiamasis darbas, vadovas doc. Egidijus Šimatonis
Rita Ivoškienė, Coffee service, 1989

tedroje įvyko ženklūs pokyčiai: įvesta porceliano, naujai įdiegta meninio pramoninio stiklo specializacijos ir atidarytas Dieninis skyrius. Pakoreguotoje studijų programoje buvo akcentuojamas žinių ir įgūdžių suteikimas ruošiant gipso modelius ir formas, skirtas porceliano gaminių formavimui. Praktines užduotis, įsisavinant porceliano dirbinių degimo technologijas, studentai ir toliau tęsė „Jiesios“ gamykloje. Porceliano studijų programą „Darbai medžiagoje“ parengusi katedros vyresnioji dėstytoja Milita Kumpytė-Bilevičienė skatino ir dekoratyvinio porceliano kryptį, vyravusią gamybinio profilio studijų eigą praturtindama kūrybiškumo, individualios raiškos siekiamybe. Tačiau programose didžiausias dėmesys buvo skiriamas buitinių indų kūrimui, užduotyse reikalauta technologiškai

įvaldyti porcelianą, skirtingas dekoravimo technikas, vyresniuose kursuose – modelių gamybos procesą. M. Kumpytė-Bilevičienė, kaip dailininkė, domėjosi erdvės problema, kūrė monumentaliją keramiką visuomeniniams interjerams. Sukaupia patirtimi dalijosi su studentais, užduotyse reikalavo medžiagos savybių, technologinių procesų pažinimo, tai atsispindėjo tiek projektiniuose, tiek praktiniuose jų darbuose.

1975–1984 m. Taikomosios dailės katedrai vadovavusi Gražina Stungurienė, taip pat atsakinga už katedros studijų kokybę, sugebėjo naujajame pastate keramikams išrūpinti specializuotą techninio mokymo bazę su žiedimo staklėmis, degimo krosnimis. Moderni mokymo bazė suteikė dėstytojams galimybę koreguoti studijų programą, diegti novatoriškas technikas,



8. Almontas Rimkevičius, Servizas, 1987, Valstybinio dailės instituto Kauno vakarinio skyriaus diplominis darbas, vadovė Gražina Stungurienė

Almontas Rimkevičius, Service, 1987

supažindinti studentus su aukštų lydymosi temperatūrų glazūrų galimybėmis. Vis dėlto pagrindinė studijų kryptis – rengti keramikos specialybės dailininkus gamybininkus – liko nepakitusi⁹.

1983 m. Kauno vakarinį skyrių reorganizavus į Pramoninės dailės fakultetą ir Taikomosios dailės katedroje patvirtinus keramikos, porceliano, meninio pramoninio stiklo ir taikomosios tekstilės specialybes, priklausomybė nuo pramonės įmonių reikalavimų rengti dailininkus gamybininkus išliko. Mokymo programoje, sudarytoje 1984–1985 m., trečio kurso keramikos studentai turėjo sukurti funkcinių porceliano indų, skirtų masinei gamybai, projektus ir mo-

9 Iš autorės pokalbio su Gražina Stunguriene, 2013 01 04, in: Autorės archyvas.

delius bei virtuvinių indų rinkinių modelius gamybai iš akmens masės¹⁰. 1984 m. sudarytoje porceliano kompozicijos pagrindų metodikoje akcentuojama simetrijos, ritmo, kontrastų, dinamikos, kompozicinių priemonių visumos svarba rengiant buitinių indų projektus. Pažymėtina, kad keramikos skyriaus dėstytojai, vykdydami vadovybės nurodymus, beveik kasmet koregavo programas, tiek jas tobulindami, tiek taikydami prie besikeičiančių aplinkybių.

Kūrybingų meninių ieškojimų, platesnio požiūrio į keramikos meną ugdymą iš dalies ribojo ir vadovų kaita. Susikūrus Pramoninės dailės fakultetui, 1984 m.

10 Protokolas, LTSR VDI TDK Kauno keramikos spec. mokomojo personalo mokslinis-tiriamasis darbas, 1976, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

iš katedros pasitraukė Gražina Stungurienė, ją pakeitė Raimundas Žiupka (1985–1986), vėliau – Vitalija Bartkuvienė (1987–1990), Egidijus Šimatonis (1990–1991).

Studijų proceso organizavimą trikdė ir skirtingų meno sričių – stiklo bei keramikos – jungimas vienoje katedroje. Šis darinys kėlė papildomų problemų katedros vadovybei, dėstytojams, sprendžiant gamybinių bazių, įsikūrusių skirtingose įmonėse, gamybinius klausimus, rengiant studijų programas¹¹. 1990 m. Stiklo ir porceliano katedroje vykusiame posėdyje dėstytojai vieningai pasisakė už stiklo ir keramikos studijų atskyrimą, savarankiškų katedrų suformavimą, siekdami kokybiškesnio studentų profesinio paruošimo, tačiau į šį pageidavimą nebuvo atsižvelgta.

Katedros dėstytojai, rūpindamiesi studentų meniniu lavinimu, siekė, kad Vakarinio skyriaus mokymo sistema prilygtų dieninių studijų lygiui¹². Nepaisant pastangų suteikti studentams platų humanitarinį išsilavinimą, tiek mokymo programos, tiek suformuotos nuostatos nefunkcionavo nei tuometinės dailės, nei intelektualinės kultūros kontekste. Reikia pripažinti, kad šio mokslo židinio nubrėžtos studijų gairės, koncentruotos į specializuotą masinės gamybos produkciją, stabdė estetinių vertybių sampratos virsmą, padiktavo tą besikeičiančių gyvenimo sąlygų, mažino galimybę įgyti naujų patirčių. Studentų kūrybingumą ribojo gamybinių reikalavimų taisyklės, į rėmus išpraustas modelių etalonų kūrimas. Tik nedaugeliui jų pavyko pasukti novatoriškais keliais, išsivaduojant iš gamybinę produkciją lydinių kartotinių. Monumentaliosios dekoratyvinės keramikos, tuo metu paklausios visuomeniniuose interjeruose, studijų programa suteikė daugiau laisvės kūrybiškumo ir saviraiškos prasme, keramikų sukurti vienetiniai darbai stebino originaliais meniniais sprendimais, glaudžia sąveika su architektūrinėmis erdvėmis.

11 Protokolas, 1990 04 06, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

12 *Ibid.*

Nuo pirmųjų Kauno taikomosios dailės vakarinio skyriaus gamybai koreguotų programų, siekiant įdiegti tvirtus techninius keramikos amato įgūdžius, studijų siekiniai atsižvelgti į šiuolaikinio meno problematiką, formuoti meninės kūrybos įgūdžius, skatinti inovatyvumą, orientuojantis į platesnių galimybių specialistų parengimą, prasiveržė 1991 m., įteisinus Vilniaus dailės akademijos Kauno dailės instituto savarankiškumą.

Kauno aukštosios meno mokyklos gyvavimo istorija nepasižymėjo nuoseklumu, mokymo procesas buvo nuolat koreguojamas, vykdomos reformos ne visada pateisino jas suplanavusiųjų lūkesčius. Stabdant ir keičiant tarpukaryje tikslingai suformuotas meno studijas, buvo prarastas tęstinumas, užbraukti ilgus metus puoselėti tikslai.

Kauno taikomosios dailės vakariniame skyriuje vykdytos pertvarkos galėtų likti istorijos paraštėse, jei jos būtų objektyviai įvertintos ir išanalizuotos. Deja, pastaraisiais metais vykdoma politika vėl nukreipta į abejones keliančias reformas, kurios akivaizdžiai prieštarauja ilgalaikių vertybių suvokimui.

Gauta 2012-12-04

ŠALTINIAI

Iš autorės pokalbio su Birute Purliene, 2012 10 30, in: Autorės archyvas.

Protokolas, 1976 09 30, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

Protokolas, 1976 05 15, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

Iš autorės pokalbio su Gražina Stunguriene, 2013 01 04, in: Autorės archyvas.

Protokolas, LTSR VDI TDK Kauno keramikos spec. mokomojo personalo mokslinis-tiriamasis darbas, 1976, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

Protokolas, 1990 04 06, [Kaunas], in: VDA KDF Stiklo ir keramikos katedros archyvas.

LITERATŪRA

- Adomonis Juozas, *Dailioji keramika*, Vilnius: LTSR liaudies meno rūmai, 1966.
- Bubnys Jonas, Jasiukevičius Vincas, *Dailioji keramika Lietuvoje*, Vilnius: Mokslas, 1992.
- Mikėnaitė Akvilė, *Keletas minčių Jono Mikėno atminimui: prisiminimai apie dailininką, pedagogą, lakūną*, in: *Metraštis*, Lietuvos dailės muziejus, 2001, t. 4, p. 257.
- Mikėnas Jonas, *Dailiosios keramikos technologija*, Vilnius: Mintis, 1967.
- Cieškaitė Laimutė, „Į indaują ateina grožis“ in: *Kultūros barai*, 1965, Nr. 6, p. 40.
- Pinkus Stasys, „Tarp 300 eksponatų“, in: *Kultūros barai*, 1979, Nr. 4, p. 39.
- Purvinaitė Rūta, *Vaclovas Miknevičius*, Vilnius: Vaga, 1986.
- Šatavičiūtė Lijana, „L. Strolio Paryžiaus patirtis ir lietuvių keramikos raida“, in: *Vilniaus dailės akademijos darbai*, kn. 43: *Formų difuzijos XX a. dailėje*, Vilnius: VDA leidykla, 2006, p. 65.
- Taikomosios dailės institutas*: Katalogas, Taikomosios dailės instituto leidinys, Nr. 1, Kaunas, 1942.
- Valiuškevičiūtė Apolonija, *Kauno dailės institutas 1940–2000*, Kaunas: J. Petronio leidykla, 2002.

CERAMICS STUDIES AT KAUNAS EVENING ART DEPARTMENT: THE FIGHT FOR SURVIVAL AND RECOGNITION

Rūta Marija Purvinaitė

KEYWORDS: Lithuanian State Art Institute, Department of Applied Arts, ceramics, technical basis, study programs, national ceramics school.

SUMMARY

The changes of the university art studies in postwar Kaunas generated moral and intellectual tension. The flourishing traditions of a national ceramics school were disrupted by the closure of Kaunas Applied and Decorative Arts Institute. The outcome of this reform was felt by the city's tableware ceramics factory and smaller ceramics workshops. With the demand for tableware and interior ceramics growing, the shortage of professional specialists able to apply artistic creativity to factory production was deeply felt.

In 1959, due to the favourable situation, Kaunas Evening Applied Arts Department of Vilnius Art Institute was established in Kaunas.

The core tutors came from Kaunas Applied and Decorative Arts Institute, the predecessor of Kaunas Evening Applied Arts Department of Vilnius Art Institute. In the studies process they employed an existing and tested teaching programme where nurturing students' creative and technological independence was given great importance.

During the studies the students were introduced to various techniques and decoration types, preparing moulds, firing processes of tableware and decorative ceramics, and they were also introduced to the designing and producing of large-scale ceramic objects for architectural spaces.

Due to the limited production resources, the students of Evening Studies were not taught advanced technologies and high temperature firing, nonetheless they successfully applied modern forms of artistic expression in their works.

In 1979, the Ceramics Department was reorganised into the Glass and Porcelain Department specialising in porcelain. Here, the required technical basis for studies was installed and the conditions for the practical side of studies improved.

However, the main aspect of studies, directed at mass production, hindered the students' grasp of aesthetic values and limited the possibilities for individual creative work. The new perspectives of teaching professional ceramics opened up 1991 when Kaunas Art Institute became independent.

The development of this teaching institution which in part continued the traditions of national ceramics school reveals the impact of inconsiderate reforms.